Остудімов Богдан Анатолійович,
аспірант кафедри конституційного права
та прав людини Національної академії
внутрішніх справ

КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

Корупція у різних проявах існувала і продовжує існувати у багатьох суспільствах і державах. Особливо яскраво це проявляється в період реформ, які здійснюються в останні десятиліття. Так, створюються нові органи влади, у тому числі антикорупційні, трансформуються діючі, де-юре змінюються їх повноваження і функції, а де-факто поширені, як і раніше корислива споживацька ідеологія, бажання отримати неправомірну вигоду тощо.

За таких умов практично всі сфери життєдіяльності. соціуму не можуть нормально функціонувати: ні політична, ні економічна, ні соціальна, ні правова і т.д. У державі таким чином прогресують неконтрольовані процеси, що призводять до негативних наслідків як на центральному, так і локальному рівнях. На думку деяких дослідників, в умовах фактичної війни з Російською Федерацією та намаганнях творити нову модерну модель державного управління після Революції гідності, проблема корупційних проявів та боротьба з ними, стала однією з найважливіших і найактуальніших цілей нашої країни. З огляду на слабкі демократичні традиції, «розбалансоване» (колізійне), а подекуди застаріле національне законодавство, неефективну діяльність державних інституцій і недостатній рівень політико-правової культури як влади, так і суспільства перехідного періоду, вона набула особливої гостроти [1].

Корупція загрожує національній безпеці, конституційному і суспільному ладу, є однією з причин зростання в Україні «тіньової економіки», що проникає у владні інституції, залучаючи окремих вигідних політичних і громадських діячів. Корупційні прояви призводять до поширення транснаціональних злочинів, створюючи соціальне напруження, породжуючи зневіру населення до здатності влади здійснювати успішну державну політику і реформи в інтересах людини, суспільства і держави. Це притаманно й енергетичній сфері, яка безпосередньо пов’язана із забезпеченням гарантованих міжнародно-правовими актами і Конституцією, законами України права на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім’ї, права на безпечне для життя і здоров’я довкілля, а також реалізацією обов’язку держави із забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу тощо [2].

Не одне десятиліття спостерігаємо становлення Зокрема, прийнято Закони України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» 1995 р., «Про засади функціонування ринку

електричної енергії України». 2013 р., Енергетичну стратегію України на період до 2030 року, схвалену розпорядженням Кабінету Міністрів України 2013 р., плани імплементації деяких актів законодавства ЄС в енергетичній сфері, розроблені Міністерством енергетики та вугільної промисловості і схвалені Розпорядження Кабінету Міністрів України 2015 р.; рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про стан забезпечення енергетичної безпеки у зв'язку з ситуацією щодо постачання природного газу в Україну», «Про стан забезпечення енергетичної безпеки держави та невідкладні заходи щодо сталого проведення опалювального сезону 2014/2015 року», «Про невідкладні заходи щодо забезпечення енергетичної безпеки» 2019 р. і т.д.

Наприклад останнім документом РНБО доручила створити Раду експертів з питань енергетичної безпеки як консультативний орган при РНБО України. Уряду доручено внести на розгляд Верховної Ради законопроєкти щодо створення мінімальних запасів нафти і нафтопродуктів з урахуванням вимог Європейського Союзу; розробити нову редакцію Кодексу України про надра та законопроєкт щодо актуалізації положень Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 р. у питаннях збільшення обсягів видобутку природного газу, нафти, сланцевого газу та метану. Центральним органам виконавчої влади доручено надати Антимонопольному комітету України інформацію щодо порушень суб'єктами господарювання законодавства про захист економічної конкуренції на енергетичних ринках. АМКУ, у свою чергу, зобов'язаний здійснити в установленому порядку розслідування цих порушень і вжити відповідних заходів реагування.

Постає питання чи ефективною є існуюча законодавча основа в енергетичній сфері України. Також важливо з'ясувати, на наш погляд, чи не спостерігаються тут корупційні ризики тощо?

Зокрема, на сьогодні законодавством України не передбачено залучення експертів з радіаційного захисту для надання рекомендацій (консультацій) при тому, що таке залучення передбачено Директивою 2013/59/ЄВРАТОМ і п.740 Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС... На жаль, існуючі законопроєкти по суті не вирішують зазначену проблему, оскільки не передбачено саме залучення визнаних фахових експертів, ані вимог отримувати рекомендації на певних етапах діяльності. Також відсутнє обґрунтування, чому саме це становить проблему, адже відповідні суб'єкти отримують необхідні фахові рекомендації (консультації). Наскільки часто надаються хибні консультації та настають негативні наслідки через відсутність саме визнаних регулятором експертів? Чи зафіксовані скарги, звернення з цього приводу? [4].

У 2020 р. урядом задекларовано великі плани з модернізації багатоповерхових будинків, енергетична модернізація повинна проводитися повномасштабно у всіх областях України. Уряд намагається впровадити нові правила відшкодування грошових коштів, щоб всі фінансові потоки направлялися в потрібне русло.

Правила подачі заявки на участь в державній програмі «Енергодім» від будь-яких ОСББ теж відкоригували.

Але аналітиками виокремлено певні нюанси, які заважають їх втілювати. Йдеться, зокрема, про такі передумови для корупційних проявів, які заважають цьому процесу:

– дефіцит кадрів, які будуть проводити енергоаудит будівель і модернізацію житлових будинків;

– можливість корупції на всіх етапах підвищення енергоефективності;

– відсутність бажання у населення брати участь в такого роду програмах [5–6].

Видається, що проведення кардинальних реформ в енергетичній галузі є невідкладним і потребує комплексних і системних підходів, виважених прогностичних заходів, спрямованих на адаптацію національного законодавства до енергетичного законодавства ЄС та виконання зобов'язань в межах Договору про Енергетичне Співтовариство, впровадження нових моделей функціонування ринків різних видів енергії.

Важливо, щоб результати сучасних реформ гарантували енергетичну незалежність держави, структурований розвиток енергетичної галуззі, в тому числі, електроенергетичного ринку, забезпечували потреби та інтереси населення.

Список використаних джерел

1. Pendiura M.M., Starytska O.O. Coruption in the power authorities as head of the dangerous risk of young democratic states. *New stepinscience*. *Proceedings of XXVII International scientific conference.* URL: http://elar.naiau.kiev.ua/bitstream/123456789/17008/1/%D0%9F%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D1%8E%D1%80%D0%B0%2C%20%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf.

2. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: https://www.president.gov.ua/documents/constitution.

3. Камінська Н.В. Міжнародне співробітництво у сфері запобігання та протидії корупції: проблеми теорії та практики. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимір* матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. (Київ, 9 груд. 2016 р.). Київ: Навс, 2016. С. 212–216.

4. Звіт за результатами консультацій з громадськістю 24 липня 2020 року. Офіційний сайт Державної інспекції ядерного регулювання України. URL: http://www.snrc.gov.ua/nuclear/uk/publish/article/471155.

5. Корупція в сфері енергомодернізації. URL: https://energox.com.ua/2020/02/29/koruptsiya-v-sferi-energomodernizatsiyi.

6. Загальноукраїнська інформація та статистична інформація європейських інституцій у сфері електричної енергії. URL: https://www.nerc.gov.ua/?id=50941.